

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОМУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЫ
БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХОРАЯ НОМИТЕТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР
ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХОРАЯ
СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

№ 56 (4284) 1959 ч. март 18, среда. | Ортээ 20 коп

Массалар ортузунга агитас-массалыг ажылды кошкатпас

РСФСР-ниң Дая Соединге бол-
гаш ажылчы чоннар депутаттары-
ның чөр-чөр Советтеринге март 1-
де болуп эрткен соңгулалар ком-
мунистерин болгаш партия кежи-
гүн өвөстөрүнң ботунуң чайы-
нашак тилеги болган. Ол тиле-
деге болгаш соңгулалар мурнуңуң
хүннереде ажылчы чоннарың
күш-ажылчы бедик көдүрүшүнү
партия организацияларының чон
ортузунга масса-политиктиг ажи-
мын түнөөр.

Кызыл хоорайга болгаш обла-
сты районнарынга 5 муң ажыл агитаторлар, илеткечилер, лекторлар,
султура албан черлериниң ажи-
дакчылары массаларны ортузунга
кирип, совет улустуң төөгүлүг тиле-
гелериниң, СЭКП-ниң XXI съез-
диниң шийтирлериниң дугайында,
делегей байдалының болгаш
бистин чурттузунда иштиги амы-
дыралының дугайында чугаалап бе-
рип, ботунуң улуг төзгөн чуртунга
совет кижилериниң чоргаларының
ханын хайыктырып, күш-ажылчы
херектерге оларны сорук киирип
турган.

Хөй-хөй агитпунктулар солуп
лекцияларын, илеткедери органи-
зааппа, ажылчы чоннарың айти-
рыларынга харылар келгелерин
эртирип турган. Чон-Хемчик рай-
оннуң «Искра», Эриш районнуң
«Коммунистче орук» колхозтары,
«Коммунистче орук» колхозтары,
Кызыл хоорайга болгаш обла-
сты районнарынга 5 муң ажыл агитаторлар,
илеткечилер, лекторлар, султура
албан черлериниң ажыдакчылары
массаларны ортузунга кирип, совет
улустуң төөгүлүг тилегелериниң,
СЭКП-ниң XXI съездиниң шийтир-
лериниң дугайында, делегей бай-
далының болгаш бистин чурттузунда
иштиги амыдыралының дугайында
чугаалап берип, ботунуң улуг төз-
гөн чуртунга совет кижилериниң
чоргаларының ханын хайыктырып,
күш-ажылчы херектерге оларны
сорук киирип турган.

Партия организациялары ажылчы
чоннуң ортузунга масса-политиктиг
ажылды чүткө кайы-бир кампания
үзгөндө, хайың ол ажылчы
аргаларын болгаш хевирлерин улам
сайыратыпшаан, үргүлүг, хүн бүр
чорудар хулаагелгил. Мынд
турбужа соңгулалар доозулганың
сөөнү Кызыл хоорайга, Танди, Эриш,
Улуг-Хем районнарга чамдык
партия организациялары масса-поли-
тиктиг ажилды кошкатпас. Аги-
таторларның чөвүлел хурааларын,
семинарларын чоруттастаан. Хөй-
хөй агитпунктулар, ылангыя Улуг-
Хем районнуң «Чодура», «Күн-
ажылдык хостуу» колхозтары,
Тандиниң «Элегес» совхозта, Кы-
зыл хоорайга болгаш областы рай-
оннарыга АТК-га № 8 агитпунктулар
соңгулал эрткен сөөдө ажылчы
сактап. Ол агитпунктуларга ха-
мааржып турар агитаторлар бот-
тарыны быгылаан бажынарынга
барбастаан.

Партия организацияларының со-
рулгазы болза соңгулаларга беле-
кедериң хүннереде ажылчы чон-
нуң ортузунга калбарып чоруткан
политиктиг ажилды байлак дур-
жулазын бүтү агитпунктистерге,
лекторлар бүдүктеринге неппере-
дир, мынчанга массаларны орту-
зунга партия-политиктиг ажилды
улам күштедирип, ажаа үндө-
лөш, бо чылдың бүдүрүлгө пла-
нарың хуусаа бетинде күөсөдир-
че ажылчы чоннарың мобилиза-
таар ужурут.

Политиктиг ажилда ам кол чүгү
болза, ажылчыларның, колхозчу-
ларның болгаш интеллигенцияны
мурнуңа СЭКП-ниң XXI съезди-
ниң

Пропагандистерниң семинары

СЭКП обком областын пропаган-
дистериниң үш хонуктуг семина-
ры эртиркен. Ажаа партия эге
организацияларының секретары-
лары, пропаганда болгаш агитация
килдистериниң эргелекчилери база
каришкен.

Семинарны киражикчилери
СЭКП-ниң XXI съездиниң мате-
риалдарының, ылангыя коммунизм
тургузушкунуң чаз үс-чазды-
ның болгаш марксизм-ленинни

теорияны чамдык айтирылары-
ның дугайында, делегей байдалы-
ның, областың улус ажил-агый-
ның хөгжүдөлиниң чеди чыл пла-
нының дугайында лекцияларын
дыннаан. Ол лекцияларны СЭКП
обкомунуң секретарылары, кили-
стер эргелекчилери, Кызылдың дө-
дө өөрдиге черлериниң башкыла-
ры номчааннар.

Пропандистер Кызылдың бус-
биле ажилдар чаз электростанция-
ны эскүрсиялап көргөнер.

400 хойлардан 482 хураганнар алган

Танди районнуң «Элегес» совхо-
зуңуң хойжуу Г. Шилги совхозтуң
бир кодан төрүүр хойлары 5 чыл
иштинде мөлдөн келген. Ол коды-
да хойлар чылдың-на эки денгиде-
лиг кып ажиң турар.

Хойжу Шилги маалың чаш толуга
үргүлүг чегче камгалап ан турар.
Ол кодыда хойлар ам килин-не тү-
дүктөн оолдун турар. Хойжу бо чы-
дың 400 төрүүр хойлардан 482 ху-
раганнарын камгалап алган.

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының Төп Комитетиниң Бирги Секретары, Совет Социалистг Республикаларның Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Эш Никита Сергеевич ХРУЩЕВКА

МОСКВА.

Эрчим эш Хрущев,
Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының Төп
Комитетиниң болгаш Совет Социалистг Республика-
ларның Эвилелиниң Чазаның төлөөлери бистин чур-
тууска келир болза, Болгарияның Коммунистг пар-
тиязының Төп Комитетиниң Улус Респуб-
ликазының Министрлер Чөвүлели болгаш бистин чур-
туусуңа бүгү ажылчы чоннары өөрүр дийн.

Май-июньда азы бо чылын Силерге таарымчалыг
өскө-даа үдө болза, Болгарияның Улус Респуб-
ликазында келирин Силерниң Партия-Чазак төлөөлериңге
санадап тур бис.

Совет Социалистг Республикаларның Эвилелиниң
Партия-Чазак төлөөлериң бистин чуртууска кели-

ри күчүлүг болгар-совет найырады быжыгларынның
болгаш бистин партияларымыстың база улустарымы-
стың ардында акы-дуңгалыкны социалистг хары-
лааларын улам ыңай хөгжүдериң херекте чаз са-
лымшкыны киирер дөзгөңгө ханы бүзүрелдиг бис.

Бистиг чүрөктүң эң-не ханымыңа эштин байы-
рымысты хулаап ан көрдүр, эш Хрущев,
ТОДОР ЖИВКОВ,
Болгарияның Коммунистг партиязының Төп
Комитетиниң Бирги Секретары,
АНТОН ЮГОВ,
Болгарияның Улус Республиказының
Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы,
София, 1959 чылдың январь 21-де.

Болгарияның Коммунистг партиязының Төп Комитетиниң Бирги Секретары

Эш Тодор ЖИВКОВКА

Болгарияның Улус Республиказының Министрлер
Чөвүлелиниң Даргазы

Эш Антон ЮГОВКА

СОФИЯ,

Эрчим эш!

Совет Партия-Чазак төлөөлериң Болгарияга чазалы
дөш СЭКП Төп Комитетиниң болгаш ССРЗ-ниң Ми-
нистрлер Чөвүлелин сепкидин ханымыңа Силерге
өөрүп четирбишаан, ол чазалың ханы сепкил ха-
нымыңың-биле хулаап ан тур.

ЧАСКЫ ХОВУ АЖЫЛДАРЫНГА БЕЛЕТКЕЛДИ ҮЛЕГЕРЛИГ ДООЗАР

Тывага кукуруза өстүрериниң 1959 чылда агротехниказының
талазы-биле сүмө

Кукурузаның бедик дүжүттерин
өстүрериниң болгаш чик өртөстүг
кукуруза чечин алырның ший-
тирлгил негеделериниң бирөөн бол-
за, хөрүтүрени белеткелден
агелаш дүжү ажаап алышкы-
нынга чедир кукуруза өстүрериниң
талазы-биле бүтү ажилдары ме-
ханизация калбаа-биле неппере-
дир болур. Мынчанга колхозтарга
болгаш совхозтарга кукуруза өстү-
рер талазы-биле ажилды организа-
таар кукуруза тарылгалының 100
—130 гектарында 2 механизатор
оңаажырын барымдаалап, кукуруза-
ны комплексилг өстүрер талазы-
биле механизастаттырган агрегат-
тарны хову ажилдары өгелгизе
чедир тургузары өргөжөк чүгүл.

Чурттуң кукуруза ажилды дээр
механизаторлары эштер Мавуко-
скайиң болгаш Гиталовуң ажилы-
ның дуржулазын бугаар ол агре-
гаторлар кукуруза тарылгаларының
участоктары болгаш ол культу-
ры өстүрер талазы-биле ажил ча-
рударыңа чүгүл техниканы—«Бе-
ларусь» деп тракторну, кукуруза
агитаторлар, агитаторларга ду-
залакчы кылдыр консультация-
ларын, чүдүлери, партия органи-
зацияларының масса-политиктиг
ажылчы дуржулазын байлдып
турар көрөшөөнчилерин үргүл-
чү парлар турары чүгүл.

Съездиниң материалдарын пар-
лаан номнары болгаш өскө-даа по-
литиктиг литератураң саңылаары
экижидер, ол номнары кюсо-
калар, ном базарлары, көжөр ла-
ректар, ном саңылаакчыларын бол-
гаш агитаторларын дамчытыр чон
ортузунга таралырын организаастар
херек.

Партия организацияларының по-
литиктиг — ажылчыны хевирлерин
болгаш аргалары хөй анык. Бүдү-
рүлгениң, албан чериниң тодоргай
байдалыңа оларын кайы-бир таар-
ымчалың ажилдаар ужурут.

Ажылчы чоннуң ортузунга поли-
тиктиг ажилды күштедирер чорук
чеди чылдың бирги чылыңың бүдү-
рүлгө планнарын хуусаа бетинде
күөсөдир хандылар.

рутканы дөш, сугаттыг черлерге
сугарылгаларын чорутканы дөш,
бир гектардан кукурузаның 300-ден
аваш өвөс центнер ногаан масса-
ны алганы дөш немелде төлөөлөр
бүтү колхозтарга болгаш совхозтар-
га доктаатса чогуур.

Кукуруза тарымы-биле эң
үнүш-дүжүктүр участоктарын, ме-
ханизатор саставының талазы-биле
ортумак болгаш чик хөрүтүрени
тускайлаа чогуур.

Бодунар аргам бар бүтү ажил-
агитатор кукуруза тарылгаларыңа
сугаттыг, суг-биле хандытырган
черлерин тускайлап бээр өргөжөк
чүгүл. Кукуруза, малгантаала,
аар хөрүтүрени, а ол ышкың док
үнүш-биле бодалган болгаш тарыл-
галыңа кыска хуусаада 3—5
чургалары бир дөрбөччин метрге
20 ажим болур хөрүтүрениге куку-
руза тарып болбас. Участок болза,
деки азы мурнуу болгаш мурнуу-
чон чүккө бичи ийленчек, хүн-
иэрек болур ужурут.

Сугаттыг черлерге кукуруза та-
рылгаларыңа таарымчалыг чер
болза, чайың аңдарган чер, оң
сөөдө тарак культураалары таран
чер болгаш хөй чымдыг сингенер
тараан чер болур. Сугат чок чер-
лерге кур чер, чайың аңдарган чер
болгаш тарак культураалары таран
кур чер болур. Кукурузаны чазың
аңдарган черге тарып болбас.

Кукуруза тарымы-биле тускай-
лаан участкаларга часкы хову
ажылдары өгелгизе чедир эрт
сугар, а чамдык болунар черлер-
ге чайыңы сугарып ызырыл-
дышкынын чорудары өргөжөк чу-
гул. Эрткен чылын хөрүтүге өдөк
төккөш черлерге кышкы үдө ишп
ирөө өдөкти азы иринди өдөкти бир
гектарга 15—20 тоннадан аваш
авести төгөр. Органиктиг удобрече-
лериң, ылангыя сугаттыг черлерге
төтөри бедик дүжүттерин алыр та-
лазы-биле ылавыла күөсөдир негел-
де болур.

Чазың хар чүткө эрипир биле

Совет Социалистг Республикаларның Эвилелиниң болгаш Ирак Республиканың аразынга экономиктиг база техниктиг кады ажилдажылга дугайында дугуржулгага ат салганы

Совет Социалистг Республика-
ларның Эвилелиниң болгаш Ирак
Республиканың аразында экономик-
тиг база техниктиг кады ажилда-
жылга дугайында дугуржулгага ат
салымшкыны март 16-да Кремлин
Улуг ордузунга болган.

Дугуржулгага ССРЗ-ниң Мини-
стрлер Чөвүлелиниң Даргаларының
оралакчы И. П. Бузиниң, ССРЗ-
ниң Министрлер Чөвүлелиниң деп-

тыкы экономиктиг харылдаалар та-
лазы-биле Күрүе комитетиниң Дар-
галарың ораакчы И. В. Архипов
болгаш Ирак Республиканың эконо-
миктиг Министри доктор Ибрагим
Кубба, тулуг база чаргылыг Ми-
нистри доктор аш-Шайбани олар ат
салганыр.

Коммунистг партияның болгаш
Совет чыластың удуртуктары ол
ат салымшкыныга өлүрүшканыр.

Красноярск крайның тудугжуларының хүлээлгези

Красноярск крайның экономиктиг
районунуң тудуг организациялары-
ның тудуг материалдар үзетпү-
рүң бугургаларының болгаш төлө-
вилел институттарының ажилчы-
нары, инженер-техниктиг ажил-
дакчылары болгаш албан-хазакчы-
лары Свердловскиниң улус ажил-
агый чөвүлелиниң тудуг индус-
триязының ажилдакчыларының
кыйтырымыңа хары кылдыр бот-
тарыңа улуг социалистг хүлээл-
гелериң алганнар.

1959 чылда чаз бугургаларың
тударын болгаш ам бар бугургалары-
ңын чаргытп кылдыр хандыра-
рың олар шийтирлээр, ол чорук
1958 чылда денгизге, ишти
продукцияң немелде өздөдөн

1960 чылда 31 хуу кылдыр бөөр
арганы хандыраар. Бо чылдың ту-
дуг-өнтөлгө ажилдарының планын
хуусаа бетинде күөсөдир, хөмүр-
дан, металлургия, химия болгаш
чык үзетпүлгө, энергетикада, ма-
шина тудууда болгаш тудуг ин-
дустриязының бугургаларында
план бугаар көрдүгүн бугургалар
күчүлериң ажилдаа киирериң
хуусаа бетинде, декабрың 25-ке
чедир хандыра дөзгөң база олар
хулаагелер.

Чеди чылдың оналгаларын күө-
сөдир талазы-биле боттарыңың
хуукустү харамнаккыс бис деп,
уралчылар боттарыңың хары-
нында сибиржилер чугаалап ту-
рарлар.

үзсинер хөрүтүң өл-шкы ка-
дыга кирген турар ужурут.

Кукурузаның бедик дүжүттерин
агитатор шийтирлгил негеделер
болза, тарылгаларың ажаа талазы-
биле хөмчөгелерин чорудары болур.
Тарылгалары бок үнүштерин узу-
лаар сорулга-биле өзүңер өзүң үн-
гүже чедир азы үнүштерин 2—3
бүдүлери тытпн келгениң үс-
чазалыңа өзүңер аайы-биле чик
илирлер-биле илирткешкыни чо-
рудар, өзүңер аайы-биле илир-
төшкыниң хүнүң өзүң үсине
оожук чорудар. Оң дараалында
тарылгаларга өлүрүлгө аразыңың
2—3 улаа болбайыраалыңың
чорудар. Олуртулар аразыңың бир-
ти болбайыраалыңың үнүштерин
3—4 бүдүлери тытпн кел-
генде 7—10 см ханы кылдыр чо-
рудар. Олуртулар аразыңың оң дара-
алыңа болбайыраалыңың 10—
12 хонук эрткен сөөдө бок үнүш-
тер өзүң үсинең хере чертези-
биле 5—6 см ханы кылдыр чо-
рудар.

Бокталган участкаларга өлүрүл-
гө аразыңың болбайыраалыңың
биле кады олуртуларга бок чашпаң
чүдүшкунуң чорудар, бир өңгөргө
чүткө ийи үнүштү артырышаан,
артык үнүштерин тура тыртпн
өлтээр.

Чемиктиг бүдүмелдер четнес
хөрүтүңгө удобрелер-биле (күш
өдө, өдөк суугу болгаш мивералд
удобрелер) үнүштерин 1—2 улаа
немей кемгер ажилды чорудар.
Немелде кемгерлериң олуртулар
аразыңың бирги азы ийги болбай-
ыраалыңың үсине үнүш
кемгерлериң-биле, чорутканы дө-
р.

Сугаттыг черлерге кукурузаның
бедик дүжүттерин өстүрериниң та-
лазы-биле ылавыла күөсөдир чүгү-
лде хөмчөк болза ийден аваш өвөс
сугарылганы чорудары болур. Та-
рылта мурнуң өл-шкы ызырыңың
хөрүтүңгө 8—10 см, элениң дөй
хоуулактыг хөрүтүңгө 5—6 см
болур. Бүтү тарылгаларга чашпаң

Үрезин арыглаашкыны доозулган

Бин-Хем районнуң «Искра» кол-
хозунуң херөөжөн колхозчулары
картофель үрезини арыглаарыңа
организастыг ажилдааннар.

Өөк суурда чурттап турар кол-
хозчулар ында херөөжөннөр чөвү-
лелиниң даргалы эш Кирдеевниң

удуртулаа-биле 29 тонна карто-
фель-үрезиниң 3 хүн дургузунда
арылган дооскан.

Ленинград эш Маалыңың удур-
тканы бригада 27 тонна картофельди
арылганыр.

Часкы хову ажилдарыңа белеткел

Чон-Хемчик районнуң «Комму-
нистче орук» колхозунуң № 1 хову
бригадасы часкы тарылгага че-
лишкениң ужуражыр сорулгаңың
салгаш белеткел ажилды эрте эгел-
жөн. Аглы үдө 56 миллиард сеп-
тез, чаз 70 миллиард септен алган,
үрезин өөртүр 16 хаарастарың
кылган.

Эки үрезин—элбешкиң дүжү-
түң үндөшүн. Мынчанга колхозчу

таралжылар анык-бүрү тарак ку-
лаалыңың 450 тонна үрезини
арылган урган. Тарылга тоогаңың
156 тонна өдөк төккөн, өдөк өөртү-
дүлгөн үргүлүгүн турар.

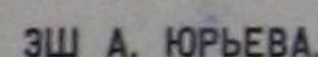
Кылдыган чүткө бригада кежи-
гүннери оожуравайн, тарылгага
бүтү тала-биле белек бис де, дээр
кытан катан-катан тынап, турар де-
вискөзориңе оруктарың аштап, 5
көвүртүң кылган.

Улуг-Хем районнуң Ленин атыг колхозу кукуруза
шөлүңгө чыл бүтү түс черинг кемичилдиклери болур
өдөк, худул топ турган, гектар сайында 200 центнер-
ден худул өвөс ногаан массаны ан турар. Бо чылын кол-
хозтун кукуруза өстүрер чамалы 300 ажим тонна өдөк-

ти, худул Алды-Шынаада эрткен чылын аңдарган 100
гектар кур черге төккөн болгаш ам үргүлүлүк турар.
Чурукта: колхозтун кукурузачылары Ширин-оол
биле Тиртык-оолдун кукуруза шөлүңгө айт өлгөн төп
турары.
Фото С. Феостистову.

УЛАМ ДЭЭРЕ АЖЫЛДААР МЕН

А. ЮРЬЕВА,
Кызылдың үлөтүр комбинатында
дааранылга мастери.

Куш-ажылчы чаа-чаа
чедиишкиннерже

Совет Эвмелиния
Бомунустиг партия-
зынмь ээлгег чог
XXI сьездийн
шнглгдиринг та-
шыншлсаа, Току-
нуд рабултул Ком-
бинатын ажыл-
чынары СССР-ия
уус ажыл-агыйн
хөгждүрдинг чөл
чыл планын баш-
тайг чымь 1969

хидэрынн амын ажил
февралын панын
зүүсөтөн

Будуурлаг чери бүрзүнгө, колхоз, совхоз болгаш албан чери бүрзүнгө чогаалдыкы куш-агындың болгаш будуурлагчи көбүрдүшкүнүн байдалы турустунган тураары партия организациалары чедип алыр хүлээлгелиг. Тишмелгелер боду чыйаар-ла чедип келбес, оларны чаалал айыр болгаш быжыгалаар херек дээрзин билге чогуур.

(СЭКП-ни XXI съездинин резолюциялардан).

Ажылчын суурну чаагайжыдыр
сайзыратыр, ажылчыннарнын улам

Будуурлаг коллективийн ажлында ам-даа эргэж чугула чамд чүүдэрийн аймса чогуур. Комбинатийн уудруучуларын болгош ажилчиннарын күзэл турарын бэугаар алмга, ук черге ам бир чаа трактор херек боон турар. Оон мйай чаа электростанция дүргн ажилдайн эгээрнине тех-

Чурукта: А. Бузыминанын ажиллап олурары

4. ДОНГАН

ЗШ Д. ШАРА-ХӨӨ

Бүдүргөлө черинин мураакчысы босомолчу эш Шара-Хее болупуну тузунда улсер-жээлге коллективтин кезигинверинге көргүзүп, чаа ажилчиннарга ала-салажын, дууругагаын дамычы-лып берип турар. Фабриканын бүтү ажилчынарым оон куту-ажымын бедн-биле үнелеп бар-гуп турар. Ажилчы чоннар де-путаттарынын чер-чер Советте-ринге 1959 чылдын март 1-де болган сонгулаалар хукунде Даваа Овоынч Шар-Хее Кымыл хоорай Советинин депутатынга сонгугуттаран.

Д. ИРГИТ.

төн-дөхчийн райпо-оунун бөрөөт
гурьянчид анхны даарныгч
дар чамдтай кылдыр чүвч
шаар чорукча таваржы турал
Мянхны интернаттарга болгаш б
чиг урууларынч албан черлерин
черегээр чүтүлдери дааарыны
чагыларын хейну ману турар б
1959 чылдын бүүдүргө планы
хуусаа бетинде—дөхсөр 5-те ху
селдир, чоңга өкч хынарнын, чара
кей хейтерни даарап бээр дөхч мон
онгаар-даа улам эрестиг ачылды
бис.

В. РОСТОВЦЕВА,
комбинатта даарыналга цегилни

В. РОСТОВЦЕВА,
директор ЦГИА
национального архива

БАШКИР АССР-НИҢ 40 ЧЫЛ ОЮНГА

Уфа. Башкирияның күрүнчү академиятыг ший театрынын сценасында «Сердце Юно» («Ишбилгил бөлөк») деп ший улут челишкенин чоруп турар. Ук шийни башкыр улустун тооларына үйөмдөш шийчи Зайнаб Бикшева бижээн. Режиссёр мурундагы Башкириянын улус массаларынын хосталга болган аас-кежи дөш демиселини дугайын шийде чугаалап турар.

Чурукта: «Ишбилгил бөлөк» деп ший-тоолдун ийги кеме-жигендери көргүзүт.

Фото Ю. Каппунуу.

СЭТА-нын фотохроникасы.

Ырлар куттулуп турган

Уран чүгүдү көргүзүп чар-лакчыны.

Угузалам көжөгөн аялдык— дөш соода. Кызылдың № 2 ортмак школынын бот-тыныгы уран-чүгү бөлүмүнүн концерти нити ыр-биле өткөзгөн. Композитор Сая Бөрбе пиянога үдөгө «Партия дегеренин» деп ыры тыва дылга база «Мээң чүтүм» деп ыры орус дылга ырлап күтсөткөн ийдиңаарга, анык оолар, урууларын үн чалган ышкы куттулуп турган. Оң даразында ыраажылар ырлап, көжүмчүлөр хөгжүмөп, танчылар танчылап турганар.

Концерттин программасы байлак болган утк-шынарды. Ызаңгы 9-ку классы Люд Кунгазын В. Майковскийн «Совет паспорт» деп шүдүн орус дылга өткүт, тода номчаанын көрүчүлөр катан-катан ийлеп турган. Ол ышкыш 9-ку классы М. Сарыг-оол бодуңу чогаатканы чамдык шүдүктөрүн номчааны, 10-гу классы А. Кылычтын «Бойгун болган Черепаша», «Шилең болган Торгаш» деп басналарын, «Беземке көргүзсөң үгөдөгү» деп шүдүктү шийчешкинин номчул күтсөткөн көрүчүлөрдүн сонугурамын бодуңаар.

Чедиги классы Ира Даваз моол улустун ырызын моол дылга ырлашпаан, «Чүдүрүкүчү» деп шүдүктү орус дылга база дыка чедикшиңин күтсөткөн. Оң ышкы

сөөк классчылар Люба Доннай-оолдун пиянога ойноанын, Кара-оол, Балдар-оол, Анатолий оларын «Кызылжарылар» деп ыры орус дылга күтсөткөн көрүчүлөр улут сонугураан. Оңу классчылар Доржу, Кара-оол оларын баягы анык-бүрү ырларын күтсөткөн болган өскө-даа номерлерин ала-нелер сонугурап көргөн.

Концертти көрүп турган, бо школада дыка-ла таланттык оолдар, уруулар бар-дыр деп чүбөн дорзан бодоп каар. Бо концертти школанын дирекция чери биле те-реддер комитети кады организа-стаан. Чамдык эки көргүзүлгө-биле чегерелештир чедир белеткетимиз, куду идеялыг номерлер барын дөдөзөри чугула. Алаас С. Баирин «Күргүт келген балыкчы», «Эзелиңиз кудумчузунга ужурашкыш-кы» деп көргүзгөдери, М. Сарыг-оолдун чамдык шүдүктөрүн идея-лыг угузган чамдык болган чамдык-тары школада өөрөнчкелерге таарышса, кижизиндик утк чок болуп турар.

Школанын дирекция черинге болган концертти организаастаан эштерге оң белеткели улам кижитеш, концертте кирген чүдү-дерин санын экин эрттир көздөт-пей, шынарын экижидерин күзөсө чогуур. Ичанганш ада-нелерге тусай концертти организаастаан уламчылар ужурут.

С. ТАС-ООЛ.

Номчукчуларнын биске бижээни

Биш-Хем районун Ленин ат-тыг колхозунун хаан ажаанчы-зы Чанчырмаа чеди чыл дургу-зунда хаан ажаан келген. Бо чылын терзэн 16 хаанчынын 145 оолдарын доруктуруп турар.

М. Маажын.

Тес-Хем районун Ленин ат-тыг колхозунун баштаар чери хойнук массалык оолдаскыны-нын үзүндө малчынарга ду-залаар кимилерин тускайлаан. Шыдарай, Мелчит-оол, Саназ олар Сарыг-Септе, Узун-Кажза-де, Талдында кыштагларже неже бергенер.

С. Сырат-оол.

Бай-Тайга районун «Мал-чыны» колхозунун № 1 хой фер-мазында хой массалык-биле оол-дап эгелзэн. Баштай оолдаан 820 хойнук хураганары эки доруктуп турар.

И. Успун-Доржу.

Өвүр районун «Коммунизм-че орук» колхозунун малчына-ры бо чылын төртүтүнгөн 1400 хураганары менди алган. Кадар-чылар малдын чаш төлүн чиди-риг чокка камгалап алыр дөшү кижизиникин анылдап ту-рарлар.

Т. Түвет-оол.

Таңды районун «Тинилге» колхозунун Улуг-Сайында кыш-тагларында шөзр малы масса-лы-биле төрүп турар. Кадар-чылар ам 400 хураганары менди ажаан алган.

Д. Чылбак.

Барыын-Хемчик районун «Большевик» колхозунун тулу-жуларын тайгада кескен ыж-нын сөөртүп турар транзиттер Дойлу-Хаан 276 кубометр ыш-ты орук агыныч үндүр сөөрткөн.

К. Шырыпчы.

Чер болгандан

Кызылдың башкы институтуна бо чылын доор студенттер обла-стык адыг-адыг школаларында прак-тика эрттирип турарлар. Институт-тун бир бөлүк студенттери—мол-лор үенин башкылары Улуг-Хемини Хайыракан 7 чыл школасында прак-тика эрттирип турарлар. Практика-лап келген студенттер кичээлери-ни эрттирип, аңаа олуктуп тура-рында анык, культура-массалык аялдарга база кырап турарлар. Аңаа студенттер Т. Оюн, М. Биче-оол олар ийдепшын көргүсөткөн-нөр.

Я. Оюн.

Эркин районун Мөрен чеди чыл школасынын 5—6—7 классларын өөрөнчкелери чамдык лынтаныр чүнерин колхозтун хой фермала-рына эрттирип турарлар. Олар аңаа барган, хой кажаанын көр-жөдөн катарында, чаш хураган-нарын ажаар талазы-биле кадарчы-ларга дузалап турарлар.

К. Туваху.

Чоокта-чаа Бай-Тайга райо-нга чаа организаастаан «Кара-Хаз» колхозтун төбү—Таспы-Аксы суурга хал-шымыраа маргалаанын чорут-кан. Аңаа 20 киж кырышкан. Оларан Х. Дирый 17 сан алган, бирги чери алган, ийги болган үмүк чеге Х. Чаламба, Х. Дойлун олар киргенер.

Ч. Салчан.

Чөөн-Хемчик районун «Октябрь 30 чылы» колхозтун уран-чүгү бөлүмүнүн кижикчилери чоокта чаа ол колхозтун чогууда Ийе, Хер-Тайга, Кызыл-Тайга суурларга концерттери база көргүзсөдөн.

Н. Монгуш.

Бай-Тайга районун ырмакы Мунтун-Тайгада «Малчыны» колхозта 20 уруулар турар аялын күрү-еңи дозу күсөл-биле тургуска. Мында ам колхозтун малчынарын 19 урууларын культуруу-биле өзүп доруктуп турар.

У. Иргит.

Улуг-Хем районда «УТКА-нын 25 чылы» колхозтун Иштин-Хем сүт-бараан фермазында районун № 3 магазинин өргөдөкчиз П. Нодоев малчынарын, саа-чыларын болган ында чуртта-чыларын санал-оолаан боугаар хун бурдуну чегерде бараанарын үзүктөп чок хандырын, кызы-маккай аялалп турар.

Д. Болат-оол.

Эркин чылымн бараан саарыла-зынн панын 140 хуу болган бо чылымн январ айнын панын 120 хуу күтсөткөн. Петр Михайлович хөгөдөкчелерин негедөкчелер район баштаар черинге тургузуп, бараанн чогуур үзүндө экеп ту-рар.

ТЫВАНЫН ТӨӨГҮЗҮНДӨН

Туубу заводунда чер казып турган аялчыларын чер иштине чыккан эрги шыгың көрүңге та-варжы бергенер. Аялчылар ол дугайын чүт-шичиле музейне динаткан болган хөөр чанын оон ынай казырын музей организа-стаан.

Ол кезек черин казыннын соонда ыш-биле кажаалп каан шаандагы хөөрге таваржы берген-нөр. Оон иштин баштарын сонугу-барымын чүкче угуздыр чыттыр-гылап каан ийи киж сөөгү бар болган. Аялчыларынч тып ал-ганыдан адыга казыншын үс-үзүндө элзөн хой өт-херекселер база

тывылган: хөдөрдөн кылган адыг хыныг бижек, хөдөрдөн кылган бижек сакналары, ийи хөдөр ине-лит ине хавы, хөдөрдөн кылган бижек дегин, отту каасталгалары, ыш аяктар бузуулулары, беш согун молдурттары.

Хөдөрдөн тывылган материал-дын эркем богу-биле үрелбес кыл-дыр аялалп казыннын соонда музейн төөгү талазы-биле сал-бырында шыгала. Ийди аны-мыг өт-херекселер болган улут бажынар өскө чердерин база тывылгылаан.

Л. СОРОКИНА.

Уран-даараныкчыларын делгелгези

Чоокта чаа Биш-Хем районун Туран хоорайга хөгөдөкчелерин уран-даараныкча делгелгези болуп эрткен. Орта 200 аялг даараан чүдүлөр кирген.

Туранда кезекш школасын баш-кымы А. Хомутова М. Горькийн портретин болган өскө-даа чурус-тарын үс-бүдүктөр-биле чурасп, делгелгезе кырген. Алдан хырыг Горностаева болган Туран ор-тумак школасынын башкымы Н. С. Кирюшкин оларын угузалап даа-раан саафеткалары, сырткы хан-тар болган өскө-даа чүдүлери со-нуугаалыг болган.

Аш-чем маганынын садыкжы-зы Н. Г. Брешнева В. И. Ленинн портретин мергелдиг даараан. Курбанж аялалчымы Л. Циммер биле райпога Т. Шагарина олар-ныч бөдүп болган болгар крест-биле даараныр машинага кылган аялдарынын чанынга көрүчүлөр үр доктар турган.

Делгелгези 500 аялг киж со-нуугаар келген. Бирги чери по-сле чуруктар чурган А. Хомутова, ийги чери Горностаева, үштү-зүн—Н. Кирюшкина, Т. Шагарина оларга жюри тывыскаан.

В. КОСТЕНКО.

Социалисттик чарыш калбарган

Барыын-Хемчик районун «Боль-шевик» көдө ажаа-адыг артелинн туугулары тууг ыжы белет-көөринн панын күтсөткөн, бо чылымн тууг панында көрдүң аялдарын кылырчы кырышкен-нөр. Бизачыларын 4 эвенелар-ныч аразында кыска хуусалда эки шыларды тууг дөш социалисттик чарыш калбарган. Февраль айны 15-тен март 4-ке чедир колхозтун бизачылары 13 чурттага бажы-нарын халаларын тууг үндү-рүш, ам ол бажынарын өскө де-

рилгери кылып турарлар. Бизачыларынч иштинден Кара-оол, Шенгир-оол, Дамба, Кожу-лак, Сайын олар хунун аялг нөр-мамын бүдүн чарты хуулан куу-латтайып, кымыскай аялалп ту-рарлар.

Ийди болза-даа туугуларынын иштинден Кучук, Шомбул дөш ыш-каш кижилер аялгга озаалп кээр чалга чоругу-биле нити эвенелар аялгында моондак ужураштырып турарлар.

Организастиг дооскан

Току районун «Совет Тыва» колхозунун аялчылары 1958 — 1959 чыларын күсү-кышкы аялчыр сезонун чедикшиңин доосканар. Колхоз күрүңге адыг дугаарынын күрүң панын күсүк аялалчында-ла бүрүн күтсөткөн. Күсүк аялалчынын сөөгүндө кол-хозтун аялчылар күрүңге панын адыр хой адыг дугаар дөш аялалчынын уламчыларан. Аң-

ныр хуусааы доозугуже чедир аялчылар колхозта 84 муң аялг рублунн өлүүн кышкы аялал-чындан кырген.

Киж, ийден адыга 3 адыгын, 2 кесепи, 10 дымбактын, 50 аялг кунтарын болган оон-даа өскө аялчынын кышкы аялалчындан күрүңге дугаалаан.

П. МЫНГЫСТАЙ.

Мурнакчы чолаачылар

Эркин районун «Мөрен» колхозунун туугулары 1959 чылымн тууг панын күсөдир дөш хай-нышкынын аялалп турарлар. Тууг материалдарынч сөөртүлгези дүгөдөкчелер бо чылымн панын-да көрүңгөн туугуларын чогуур хуусааында тууг доозарынч ба-за бир чугула чүгүл болу. Ичан-ганш артель баштаар чери ол аял-ла колхозтун дуржулаалыг чолаа-

чылары Д. Дажымба биле А. Сам-дан оларын бижылаан.

Чолаачылар 23 км чеге хүнде 3 катан чоруп, хунунн нормамы доктаал 125—150 хуу күсөдир турарлар. Олар автомашиналарын камын адылп турарлар. Чолаачы Самданнн машинамы септеде чокка 198 муң аялг километрин эрткен болуп турар.

А. МОҢ.

КУКУРУЗАНЫҢ БЕДИК ДҮЖҮТТЕРИН ӨСТҮРЕРИНИҢ АГРОТЕХНИКАЗЫН ШИҢГЭЭДИП АЛЫР

Тараз болган мал аялчынын про-дуктуларын көүдөдир талазы-биле СЭБН-ин XXI съездининн төөгүлүг шийтирлерин күсөдиринге ку-куруза чугула ролью ойлап турар. Бо культура болза, бодуңу биоло-гия талазы-биле тараанын азы мал чери массанын бедик дүжүттери чег аялчы көгөзгөн бүгү жолаарга берип болур аралгы.

Мал чери өскө культурулар-биле дөдөзөргө кукурузанын артык күш-түг чоругу болза, ол культура хой санын база чик өртөстүт мал чери берип турары болур. Оң ужурунда кукуруза сөөгү беш чыл иштине мал черинынч бүдү-рүшкүндө кол чери чег болган-га эзелп база сүт болган мал аял-чынын өскө-даа продуктуларын бү-дүрерин көүдөдиринч улут кура-выларынч бирзиз болу берген.

Тыва автономнуг областын кол-хозтарыга болган сохостарына кукуруза өстүрер аялды 1951 чылдан эгелзэн. Ол үенин иштине ук культураның тарылга шөлү 8415 гектар чедир өскөн, а куку-руза силозуну бүдүрүштүкү 1954 чылда 2 муң тонна турганынан 1958 чылда 47,5 муң тонна чедир көүдзөн. Ол чорук сүт бүдүрүш-күнүн көүдөдиринге эки саадылар болган. Бир сазр ишекке оонаш-тыр сүт саадызы 1953 чылда 369 кг турганынан 1958 чылда 1110 кг чедир көүдзөн. Ол үенин иш-тинде сүтүнн нити саадызы дөрт адыг катан өскөн.

Малдын бижыг чег суурун тур-гузар болган мал чериныне нити-нин мал аялчынын хөгөдөкчелер бүрүн хандылары-биле кукурузанын дүжүтүн белгилп турган. 1965 чылга чедир кукуруза силозун бөх-дүрерин 340 муңтон өвөш өскө тонна-га чедир көүдөдирин көдө аял-алгыны хөгөдөдирин чеди чыл

панында төлөвизининч турар.

Чеди чылымн баштайгы чылым бо чылым кукуруза тарылгалынын гек-тар бүдүрүлгөн 300-ден өвөш өскө центнер ногаан массанын алыр со-рулга көдө аял-алгы аялалчы-ларынч мурунга салдыган.

Бо культураны өстүреринч агро-техниказын күтсөткөдө бир гектардан 300 центнер ногаан мас-саны алыр чеге болунар болган күтсөткөн согулга дөдөзгөн обла-стын аял-алгыларынга кукуруза өстүреринч дуржулаалы толар-гай көргүзүп турар.

Эркин беш чыл иштине анык-бүрү жолаарга областын элзөн хой аял-алгыларын бир гектардан ку-курузанын ногаан массанынч бедик дүжүттерин алганар. Чижээ, Каа-Хем районун «Коммунизмче орук» колхозу 1955 чылда 50 гек-тар шөлүң бир гектарында куку-рузаның 400 центнер ногаан мас-санын алган, а Чаа-Хал районун «Тинилге» колхозу 1955 чылда бир гектардан 400 центнер ногаан массаны болган 75 центнер мочка-тарын алган.

Өвүр районун «Торгалыг» кол-хозу 1958 чылда 15 гектар шөгө-тараан кукурузанын гектар бүдү-рүлгөн 250 центнер ногаан массаны алган. Чөөн-Хемчик районун «Ком-мунизмче орук» колхозу бир гектар-дан 350 центнер ногаан массаны, Чаа-Хал районун «Бурнугар» колхозу 20 гектар шөлүң гектар бүдүрүлгөн 475 центнер ногаан мас-саны алган. Таңды райога турган «Тинилге» колхоз, Улуг-Хем райо-нун Ленин аттыг колхозу болган обла-стын өскө-даа элзөн хой колхозта-ры 1958 чылда кукурузанын бедик дүжүттерин алганар. Көдө аял-алгынын дуржулга станциянын ногаан массанынч дүжүдү бир гек-

тардан 350-ден 680 центнер чедип турган.

Ийди болза-даа областын элзөн хой колхозтары болган сохостары амга чедир кукурузанын денди чамыс дүжүттерин ал турар. Олар чамдыкта бир гектардан 100-ден өвөш центнер ногаан масса болу-турар. Ылангы Биш-Хем, Тес-Хем, Эркин районнарынч колхозтары, «Өк» болган «УТКА-нын 25 чылы» сохостар денди чамыс дүжүттерин алганар.

Кукурузанын чамыс дүжүттери-нин кол чылалааны болза, элзөн хой чегерде ол культураның чепин талазы-биле бедик үнелгип чоругу ам-даа чедир үнелгөсө, ону өстүр-еринч агротехниказын каржы-ныч аялалчы чоругу болурун тур-арында болур. Чижээ, «УТКА 25 чылы» сохос кукуруза тарылгалы-боктаган, багай белетзгөн чег участкаларында чоруткан, кукуруза тарылгалынын олурутар аразынын болбазыралыгазын чоруткан бол-ган ичанганш кукуруза бөк үнүш-терге турттурган, оон түнелгезин сохос муң адыг тонна үнелгип мал чегин чедир албаан.

Кукуруза ону өстүреринч агро-техниказын кайы хире негедө-кчелер Улуг-Хем районун Ленин ат-тыг колхозунуң чижээден көрүп болур. Бо колхозта кукуруза өстү-рер талазы-биле комсомолчу-аыла-тар аэвоу кукурузанын гектар бүдүрүгө 10 тонна ирик өдөк-төн, тарылгалын болбазыралыга-зын ийи улаанышкына чоруткан, кукурузанын гектар бүдүрүлгөн 150 центнер немелде ногаан массаны азы хөгөдөкчелер чедиктөдөкчелер тарылгаларын болбазыралыга-зын чүгө чангыс улаанышкы-ныч чоруткан участкаларга бо-даарга 2,5 катан хой дүжүтү а-ла.

Кукурузанын бедик дүжүттерин өстүрер төдөдө, оң биология тала-зы-биле онзагай чүдөдирин, хөр-үңгө, өл-шыкка негедөдөкчелер бил-лр, ону өстүреринч агротехника-зын биллр болган шыгың сагыр херек.

Кукуруза болза мурнуу чүктөн уктамын тымылан, чылымга бол-ган четчир санын чедикштинч бү-дүмдөргө негедөкчелер культу-ра болур. Ичанганш кукурузаны үнүш-дүжүтүг, бөк үнүштерин арыг, аны чылымча мурнуу, мурнуу-чөөн болган мурнуу-барыны чү-терже ийленчегерге, олурутар аразынын болбазыралыгазын ийи улаанышкына чорутуп болур участкаларга тарыга чогуур. Ку-журут, малгыттын, аялг бол-гаш аар хой доорурактыг участкар кукуруза тарымынга мырнай таарышса.

Кукуруза сугаттыг болган өки чедикштинч участкаларга эки бедик дүжүттерин берип турар. Оң ужу-рунда кукурузаны болдунар аралы-биле, хамыктын мурнууда сугат-тыг участкаларга тарымы ужурут. Кузун болган чыын аңдарган чегеринч бир гектарыга 20 тоннаан өвөш өскө өдөкчелер кукуруза өстүреринч ылазыла күсөдир хем-чө деп санаа чогуур.

Кукуруза тарымы дөш участо-карга күтүн өдөк төккөдөн болза ону чамыс култивастаарда бир гек-тарга 15 тоннаан өвөш өскө ирик өдөкчелер чоругула. Бо хемчег болза кукуруза өстүреринч өскө агротехниктиг хемчегерин күсө-дир-биле калы кукурузанын бир гектарынан 150—400 центнер чедир ногаан массаны немей алыр арганы хандылар. Оон-биле чеге-дештир кукуруза тарымы участка-ны адылар, хар чүгө өрпирин билек ийиртөөр болган бөк үнүш-терин уузкаары-биле бир-ийи уаа култивастаар херек.

Дөш өмүрүн адыры-биле участка тарылга эгелгезе чедир дескитери чугула. Бастык обла-ска

кукуруза өстүрерде ол культураны тарымынын хуусааларын ший то-дарадыр улут ужу-дузалап. Куку-рузанын үзүмнери хөрүн иштине чымыг 8—10 градусан куду өвөс температуралар турга өзүп үнөр. Кукурузаны өрте хуусаада сөөк хөрүңгө тарымыга үрөшүр үр-елр болган үнүчөл шынарын ку-дузалап. Оон-биле калы бо культу-раның тарылгалын озааларын үнүштүн өөрү үенин кымырагына болган дүжүтүг дыка куудала-рынга чедир.

Кукуруза тарылгалын кыска ху-саада 3—5 хүннр иштине чорулар биле хөрүн чүгө 8—10 гра-дус чымыг бөри билек эгелзөр эргөдөк чугула. Тарылгалың ху-саалары доктаатынгыже чедир аял-алгы бүрүгү хөрүңгүн чымып турар байдалын хайлаарлар ужу-рут. Бистин облака хөрүн негет-тинер температурага чедир чымыг бөз үени май ай болуп турар. То-дараалаарга тайга эдө болган бедик участкаларга майнын ийги чарты, а мурнуу чүк участка-рынга майнын бирги чарты болуп турар.

Кукуруза тарылгалын 70×70 см шөгө—бир онгарга ийи үнүштү арттырдылар, чүгө дөбөчүн-ула-лаңка арга-биле чорутса чогуур. Ол болза, кукурузанын бедик дү-жүттерин өстүреринч талазы-биле ылазыла күсөдир негедөкчелер. Уренин 8—10 см ханы кылдыр чадар. Хөрүңгүн шыгынга үрөшн четкен турарын хайлаары чугу-ла. Кукуруза тарылгалын тусай кожурут азы акылык сейкалар-биле чорутса чогуур. Сейкалар чамыда мурнууда өки хынаттын-ган болган аялгга ык белетке-тинген турар ужурут.

Кукуруза тарылгалына ший дө-бөчкелерин чүгө өки белетке-тинген болган таарыштырган сей-калар-биле база улут, бистин ыл-ган аялалчы үрөшн-биле тала-зында чедип ап болур. Аарылар болган хоралакчылар

биле демисежир төдөдө, кукуруза тарылгалын гренозан болган гек-сдоран-биле хоранаан үрөшн-нөр-биле чоругулар чугула. Кукуруза көп олуктуп культу-ра болганда оң бедик дүжүдүн азы-рынч иштитиринч чүгүл болза, тарылгалын ажаалалчынын тала-зы-биле хемчегерин чоругулар бо-луур.

Тарылгаларда бөк үнүштерин угузлаар согулга-биле кукурузанын өмүрнери азы 2—3 бүрүлгө үнүгө чедир чик ийиртөө-биле ийир-төөшкенин чоругулар. Ийиртөөшкенин хунунн ийи үзүндө чоругулар чугула.

Дараанында кукуруза тарылга-лары олурутар аразынын болба-зыралыгазын култиваторлар-биле 2—3 удаа чоругулар. Олурутар аразынын бирги болбазыралыгазын 7—10 см ханы кылдыр чоругулар. Олурутар аразынын дараанында болбазыралыгазын бөк үнүштү өзү

ССРЭ-ний Дээд Сөвдийн бөлүк депутаттарының Лондонда чеде бергени

ЛОНДОН. (СЭТА). Март 13-те англи-орус парламент комитетинин чалаанын багтаар ССРЭ-ний Дээд Сөвдийн Эмилелдин Сөвдийн даштын херектер талазы-биле комитетинин дарганы М. А. Сус-

лов болгаш ССРЭ-ний Дээд Сөвдийн депутаттары Б. Н. Паномарев, П. А. Сатиков, Л. Н. Соловьев саставты ССРЭ-ний Дээд Сөвдийн бөлүк депутаттары Лондонда чеде бергени.

Совет Эмилелдинин чазак төлөөлеринин Кашмирде чоруп турары

СОРИНАГАР. (СЭТА). Мартын 14-те мында келген Совет Эмилелдинин чазак төлөөлери Соринаярга болгаш оон чок-камында черлер-биле танышканнар.

Премьер-министр Бахмуге үдөйл

Тайбыннын херээ дээш чоруушкун

БЕРЛИН. (СЭТА). ССРЭ-ний Министрлер Чөвүлелинин Дарганы Н. С. Хрущевтун ГДР-ге чоранын, республиканын хой-нигитинин төлөөлөктөрү-биле болгаш ажылчыл чоннар-биле оон чугааларын, бесталажышкыннарын, оон ук чуртка чоранын дугайында мелед-ледди Берлиндин демократтыг пар-лазанын арынарында калбаа-биле бижни турар.

«Неес Дейчланд» солунун мур-нуку чугаана демделгенин болза, Герман Демократтыг Республикага өм Н. С. Хрущевтун чоранын дугайында мелед-ледди бүгү Гер-манияда болгаш бүгү делегейде ап-сеткилдиг-ле кижилер уруг сеткил ханышкын-биле номчашканнар. Ол мелед-ледди демократтыг Германиянын национал фронтунда калтыжып турар бүгү дүштерин төлөөлөк-лери биле ССРЭ-ний чазактын моон алаанда бистиги үшүн оң чугаа айтырымны талазы-биле долу чыг-гыс ап-сеткилдиг көрүзүп турар: ол болза, Германиянын катал калтыштырынын, Европада болгаш бүгү делегейге тайбынны ханды-раарын өргө-ажыктарын барымда-лап Германия-биле тайбын керээ-лин дүрген чарары болур.

Немец улус Н. С. Хрущевтун чуректин ханышкын байырап ут-куп үлүш алганы ышкаш ыччар чангыс-даа даштын күрүнө ажыл-дакчыны калбаа-даа уткуп көр-бөз деп «Бауэр-ахо» солун мур-нуку чугаана бижжэн. Н. С. Хрущевтин бистиги республикасыз чоранын, тайбын керээлин чарары болгаш барын Берлинде айымалыг чорутуп олаан уузкаары дөң ыш-каш ындай национал айтырыглар-ын тайбын бую-биле шиптирлээ-ринин дугайында оон чугаалары болгаш мелед-леддери болза Герман Демократтыг Республикада дээр чы-гелажыгыни чери эвес дээрин барын талазы чурттарынын поли-тиктиг ажылдакчыларына база ка-тап билингирген.

Совет улус болгаш ГДР-ний чурт-

В. И. Лениннин өөрединин болгаш идеяларының саылдары хүннүн өзүп турар

ДЕЛН. (СЭТА). Делегейин анги-ангы дымдарының кырында огу-дуртунган чогаалдарын ЮНЕСКО-да паразаттыг дашымында Вла-димир Ильич Лениннин чогаалары бирги черин ээлеп турар деп «Свад-хина» солун демделген. Солун-кун бижни турары болза, ол «факт өртемниг социализмниг идеялары-ның соксаал чок болгаш күштүг өзүшкүлүг көргүзүп турар... Ленинни өөрединин болгаш оон

идеяларының хөгжүлдеинге шап-тыкташкы дег ындай күш чер кы-рында чок. Чокта чаа доогулган СЭКП-ний XXI съездин болза оон толоргай болгаш дигит херечили бо-луп турар. Кижилерин угаан-бо-данын бүгү-ле талаларына Ленинни өөрединин болгаш идея-ларының саылдар-халлары хүн-нүн-не өзүп турар деп чүвени би-апри өргөжөк чугула».

Алжирде ам-даа хан төгүлбүшөөн

ПАРИЖ. (СЭТА). Алжирде фран-цуз шериглер-биле алжир нацио-нал-хосталгыч армиянын отря-дарының араанда калыг-дошкун тулгушкуннар мурундагымыс хе-лээр үргүчүлелин. Алжирде фран-цуз шериглерин штатынын меделелин бугаар алжирга, Каби-лианын дагылыс деңизкээрлеринге мартын 5-тен 10-га чедир болган тулгушкуннарын түнелинде 142 алжир тура ханышкыннар аэрткенер. Меделелин чога-алгычтарының балыктап турары-биле алжирга, француз шериглерин талазыдан аэрткенер 3 болгаш балыкташканнар 15.

«Юманите» солунун меделген турарын бугаар алжирга, март 11-де алжир партизаннар Алжир бол-гаш Константин хоорайларын ха-

рылаштырып турар чер адаанын телефон улазынын үрөс каан бол-гаш оон түнелинде ол хоорайлар-ның араанда харызаа түзгөн.

Парижтин парлазанын медел-елин бугаар алжирга, март 11-де Алжирнин шериг трибуналы Ал-жирнин профивелинни бүгү-ниги эвилелин ууртукчузунун хе-рөөн көргөш, ону кара-балыкта хоругдар деп шийткен. Парижтин солуннары хой-нигитини үзө-бо-данын француз институтунун түнелин бугаар Франциянын улуг намылг чурттакчыларынын 63 хууу Алжирде колонналыг дайынны үргүчүлээрине уур болгаш Алжир республиканын түр-чазанын төлөөлөктөрү-биле луги-галлажышкыннарын кылырын күөн турарлар деп айткан.

Пакистан шериглеринин чөңгөөлери

ДЕЛН. (СЭТА). Парлазанын ме-делген турарын бугаар алжирга, март 11-де пакистан шериглер Бар-ын Бенгалида Мургадабад де-вискээринде үш индий кезде суур-лары болгашын үргүчүлээр тур-ганнар. Ук суурларын чуртта-кчыларын көжүргөн. Тускай адин-

ган меделер бугаар алжирга, ин-дий девискээрлерин боолан турар пакистан шериглер америк чепсе-терин ажыгаан турар. Пакистанын Индия-биле кызыгарлажып турар девискээринде шериглерини улуг мөөңдөшкүн чоруп турар.

Февральда Дортмунда (Германиянын Федеративтиг Респуб-ликасы), англи шериг эрге-чагыргаларын ракеталарын салып үндүр-лөөчүлөктөрүн тургузуп деп турарында уурауланган хоорайны чурттакчыларын чыкаалы болгаш митингиз болган. Ракета ба-заларын тургузарында шайкештерине кийгилер турар долу-нарлыг автомашиналар болгаш мотоциклдер он километр мрак хемчээлдиг кылдыр шуужуп алган хоорайга чоруп турар.

Чурукта: колоннанын чоруп турары. Плакаттарда: «Дортмунд атомнук ракеталарын күзөйи турар» деп бижил каан.

Фотозу Бертин.

Ньясалендыда байдал

ЛОНДОН. (СЭТА). Ак кештиг-леге уур «сүлчөө» кылган деп чы-лааганнап алган, Ньясалендинин африка чурттакчыларына уур ко-лоннализаторларын кылып турар үлгүлөшкүннөри англи хой-нигити шыгымы-биле буруу шал-кып турар. Март 10-да дейби-ристер обиналар парлазанынга колонналыг эрге-чагыргаларын уур-дурм чок чүдлерин дөткөп турар дөш, чазакты шыгымы-биле шүгүмчүлөөнөр. Ньясален-дин ак кештиг чурттакчыларын африканын «сузткаар» деп ту-рарынын дугайында тускай меде-лел болза, ол черин чурттакчыла-рынга уур өнчү-чөңгө хемчег-лери чажырап дөш кылган хоозун чүз деп санап турарын олар ме-делгөөнөр. Бир эвес африканын «сүлчөөлөш» турар дээринин дугайында калдыг-бир барымдаалар Родезиянын болгаш Ньясален-дин эрге-чагыргаларына турган болза, олар оон дугайында чарл-дынаткан турар уурау деп дей-бист Фит меделген. Чазактын мурунда чүве чугаалаан коло-нилер министри Леннокс-Бойл ындай барымдаалар чок болганы-нын уурунда өске чүдлерин чугаалаан. «Сүлчөөн» илереткен үдөн бээр африканын 255 ки-жиги түдүп хоругдаан, 44 кижи аэрткен болгаш 71 кижи балыг-латтырган база чангыс-даа ак кеш-тиг кижилер оал-ондактыг чүвеге таварышпаан деп меделген.

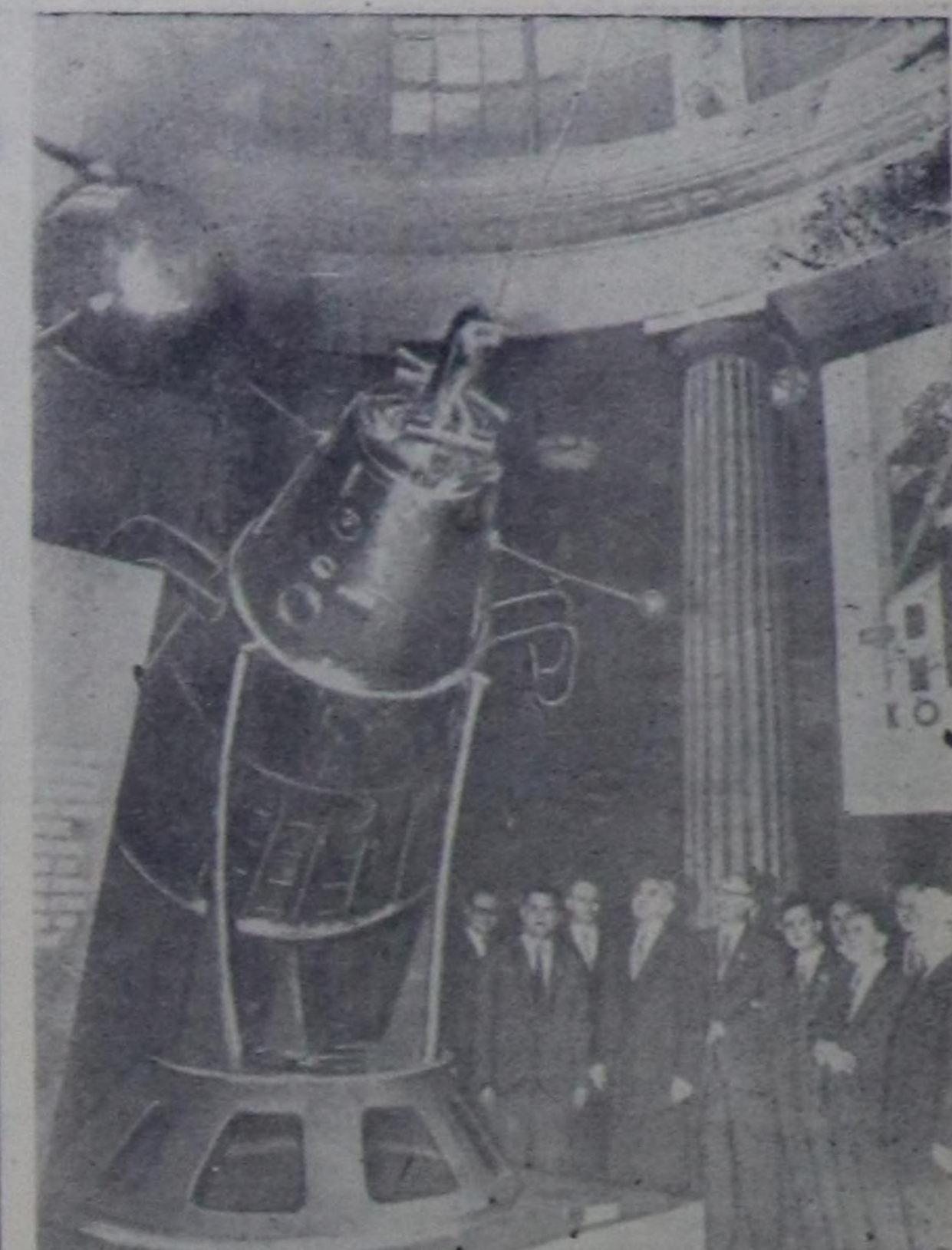
Мурнуу Родезияга болгаш Мур-нуу-Африка Эмилелдинге Ньясален-динин уурун чик өртөктөп ажылчылар күжүн алып чер кы-лып ажыгаарынын талазы-биле чазактын политиказын дейбистер база шүгүмчүлөөнөр. Ньясален-динин улугу башкыдырышкыннын түнелерин көрүп өрттирген деп дейбист Каллаган меделген.

Лейборист Ньясалендинге ис-тегел комитетинин чорударын ча-зактан негөөнөр.

Парагвайда полицейжи өлүрүкчү чорук

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Бо айын эгелде Парагвайга чораш, Ассо-шиейтед Пресс агентлигинин кор-респондентин Брайан Белл, бо ла-тин америк чуртта тургустунан по-лицейжи өлүрүкчү чорутуп корж-чурмунун дугайында чугаалаан ту-рар. Парагвайда политиктиг хорут-датканын хилинчөтөшкүн-нөргө таварыштырып турар болгаш Парагвайнын полицейжи күрүнө апарган дөш президент Стреснерин буруулашп турар үнери ында ула-на хой-биле үнүп турар апарган деп ол корреспондент бижип турар.

Парагвайда депшигелгел ажил-дакчылар болгаш Стреснерин корж-чурмунга таарышастарын шунтузун кадыг-дошкун ител сү-рүшкүнөргө болгаш хилинчөтөшкүн-нөргө таварыштырып турары-нын барымдааларын корреспондент чижекке клирип турар.

Лейпцигке (ГДР) 1959 чылдың чаксы делегей арманын бо-луп өрткен.

Чурукта: Герман Демократтыг Республиканын ууртукчулары болгаш хүндүг аалчылар совет павильонда черин кымыла эдеринчилерин хейрлерин көрүп турар.

Фото Центральбиздин.

СПОРТ

Хөл шыдыраа фестивалы

Февраль 10-дан март 14-ге чедир Кызылга хоорайнын аныктарынын болгаш студентилеринин үшкү фести-вализмга утуктур бугурун бол-гаш албан черлеринин командала-рынын шыдыраа маргылдазы бол-ган. Аңаа үш-үш кижи составтып 14 командалар киришкен.

Маргылдаанын чоруп турган үе-линде «Динамо» инитиелдин бир-ги, ийги командалары бирги че-рге чоруп келгенер. Сөөлүг салгы-нын мурунда ол ийи командалар кайзы бирги черин алыр кол-дуунда-ла «Шын» солунуну коман-дазы-биле «Динамо» ийги ко-мандалынын ойлаарында хамар-жыр турган. Бир эвес олар уугу-ла, бирги черге үнө бээр, а у-туруп ала, ийги черге бээр.

Эн сөөлүг салып болган соонда 28,5 сан алган «Динамо» инити-елдин бирги командалы тилкелч болган. Оон чүгө чартык сан чы-дып калган «Динамо» ийги ко-мандалы ийги чери алган. Үш-кү черде облофун командалы—26,5 санын. Бирги чер дөш «Тыныч аныктары» солунун, чер тургу-зуунун эргелелин командалары шымырак демискенер.

Ойнакчыларын арамыга бирги чери ар уластан алаа чогуур 11 сандан он-он саннар алган В. Сат (облоф) болгаш М. Линдун («Шын» солун) олар эзген. Дараагында Н. Чыргал-оол биле Ильинский («Динамо») олар —9 чартык-чартык саннарыг. Херөөжөнөрдөн Ба-бина («Динамо») хой санын бо-лган.

Бирги дөрт чери алган коман-далар—«Динамо» бирги, ийги, облофун, чер тургузуунун эргел-елин командалары хоорай фина-лыга киржирлер.

Шыдыраа маргылдаанынга ки-ришкен чамдык командалар үргүчү ойнаас болгаш хой сан чидир турган. Илангы горонуну коман-да оюнга келбей 28 сан чидир-ген. Ол ышкаш даг өксидизмиз-нын командалы 21 санын ыччар ышканнар. Эске-даа командалар маргылдаага келбей баргылап турган.

Болуп өрткен шыдыраа фести-валы хоорайнын албан болгаш бүгү-рүгө черлеринде шыдыраага со-нуурал улашп, ойнакчыларын мергежелин бөзөнип көргөшкен.

Н. БЯНОВ.

Акы-дуңма социалистиг чурттарда

Моол Арат Республикада эртемниң хөгжүлдөзи

Моол Арат Республикада эртем-ниң хөгжүлдөзинин дугайында моон алаанда парлал турар информат-материалдарын МАР-нын Эртемнер болгаш дээди өөредилге комитети тургускан.

Моол улус национал культураны болгаш эртемни калбаа-биле хөгжү-дөр арганы чүгө 1921 чылда бол-ган революциянын түнелинде ал-ган. Уластуң ол революцияны чурт-туң иштинде феодалдыг тургузуугу болгаш колонналыг кууданын-кынын чүгө чыгча шыккан чүве эвес, харын база бистиги уластуң политиктиг, экономикалыг болгаш културалыг амыдарында үндөни өргөдөни болгаш, социализм тургузушкунун ортунче кирер арганы аңаа берген.

Бистиги Араттын-революстур пар-тиясынын баш бурунгар көөр, мерген политиказынын ачымы-биле болгаш акы-дуңма Совет Эмилел-дин ак-сеткилдиг дууламчымы-биле, революция тилкени соонда мур-накчы эртем Моолда сайырап, чөң-га бараан болуп эгелген.

Чурттуң иштинге эртем ажылын ууртуп талазы-биле тип черин — Эртемнер комитетин 1921 чылдын ноябрыда организаастаан. Моол Арат Республиканын Күрүнө универси-тет болгаш «эске-даа эртем албан черлери сөөлү чылдарын иштинге эртем-иниңчел ажылынга эвөөш эгес салымшыннарын кылганнар. Эртем ажыдарын мөөңдөр, эртем талазы-биле күштерин болгаш баш-кылар составын шын хуваар со-рууга-биле Эртемнер комитетинге

болгаш Бүрүнө университетинге үн-дөшөөн 1957 чылда Эртемнер бол-гаш дээди өөредилге комитетин тур-гускан.

Эртем 37 чылдарын дургүзү-ла Моол Арат Республиканын эр-темденнери болгаш эртем ажылда-кчылары Совет Эмилелдин эртемде-неринин дууламчымы-биле болгаш оларын-биле кады бистиги чурту-вусту бодуш байдалын, чер ишти байлактарын, хөрүн болгаш үнүш чүдлерин, экономиказын элөө өөр-өнип көргөннөр, а ол ышкаш төө-гү, дыл болгаш чечен чогаал тала-зы-биле үнөилг ажылдарын кылган-нар.

Чурттуң улус ажыл-агыйнын кол адыры — мал ажылынын тала-зы-биле өзгө хой ажылдарын кыл-ган. ССРЭ-ний Эртемнер академия-зынын эртем экспедициялары-биле калы 1930 — 1951 чылдарын дургүзүндө малдыг уксаа составын, продуктузун болгаш малды ажа-рынын байдалын, арат ажыл-агый-ларын экономиказын болгаш орга-низациянын өөренип көөр талазы-биле улуг ажылдарын чоруткан. Олар-бачыларын база шийчилеп, өөренип көргөн.

Көдө ажыл-агый талазы-биле эртем ажыл-чорудулгазы 1942 — 1943 чылдарын эгелөө чаа үе-чадаа кирген. Моол хойларын у-ксаазын экижидер ажылы чорудуп турар, оон түнелинде чаа уксаа-нын элөө каш муң хойлар алды-ган, дүктү алыр көвүдөн болгаш оон шынары өкжиген. Бистиги чур-тувус нарын болгаш чартыг нарын дүктү бөдөтөөр, оортан пөс-таавы-

ны бөдүрүп үндүрер арганы алган. Оон-биле чергелестеп Моолда мы-йыстыг бода малдыг уксаазын эки-жидер ажылы чорудуп турар. Мал аарынын тыптыр үндөлинин, оон баш уулар камгалаарынын, аныз-бур халдаарынын болгаш халдаары-чок аармаларын эмизеринин айты-рыгларын өөренип көргөн, оон ачы-зы-биле чамдык аармаларын чок кылдыр уузкаарынын арганы тур-густууган.

1942 чылдан эгелөө, чер ажы-лынын талазы-биле чорудуп кел-ген стационардыг ажылдар чугула түнелдерин херек кырында бер-ген. Хангайнын зонасында, Чөөн Моолдун ортулаштарында болгаш Гобинь куруг ховуларында көдө ажыл-агыйнын дуржулта станцияла-рын, Эртемнер болгаш дээди өөре-дилге комитетинин шийчилел че-рлерин тургусуулаан. Оон-биле кады күрөжыл-агыйларга болгаш көдө ажыл-агый каттыжышкыннарында үндөлдөш, мал болгаш чер ажы-лынын талазы-биле эртем-иниңчел ажылдарын чорудуп турар.

Бойдус эртемнеринин талазы-биле калбак хемчээлдиг ажылдар чорут-туруп турар. Алардыг орус аян-чорукчуларын болгаш эртемде-нерин шийчилел ажылын үргүчү-лөшкүн, Моол Гобинь, Чөөн Моол ортулаштарынын, Хангай, Хөнтөй болгаш Алтай дагыларын географтыг онзагай байдаларын өөренип көөрүн организаастаан бис. Моолдун географиязынын талазы-биле чурт-чурттары, аластар, өө-редилге номнары тургустуугаан болгаш оларын парлал үндүргөн.

Амгы үеде бойдус районнарын хан-дар өөренип көөрүн, ол ышкаш Гобинь шийчилеп, ол району ажыл-агыйга шийгөдөп ап болуру-нун аргалыг билип алып сорулга-биле ажылды чорудуп турар.

Ажыктыг казымаларын дилеп тынар болгаш Моолдун геологиянын өөренип чорук аажок калбарган. Чурттуң аныз-бүрү районнарыга ажылдап турган хой санын эртем экспедициялары ажыктыг казымал-дар чылдар 500 ажыг черлерин ажиткан: оларын чамдыктарын ажылдааче кириген. 13 аймактар-бын төнтерин минералдыг одаш-кым-биле хандырап дугайында ай-тырыг шийтирелгеннөр. Моол Арат Республиканын геология тала-зы-биле чурт чуртуу тургустунган. ССРЭ-ний Эртемнер академиязын дууламчымы-биле палеонтологтун шийчилелдерин чоруткан болгаш оон чорудулгазында динозаврларын болгаш төгүтүгү эске-даа дигит амытаннарын аартышкынарын хойну тыпкан. Гоби районуна гил-рологтун шийчилелдер эгелөө, ол чорук мурнуу-бол аймактын Була-ган сумузуна булак сугларын ажыгаан турган суг мөөңдөшкүн-нөргө тургузууга дууламч болган.

Химия талазы-биле, илангы чун-нар-саан, шаажан аймаз, шево болгаш эске-даа үлетир кылыла-рын шийнарын экижидер талазы-биле шийчилел ажылдары элөөн сайыраан. Ол чединкинин дур-жулааларын түнелдерин бугурула-гезе дамчыдып берген. Республи-канын аржаан сугларын химия талазы-биле онзагай байдаларын, оларын ол талазы-биле шынарла-рын өөренип көөр ажылды базз чорудуп турар.

Ботаниктиг болгаш зоологтун шийчилелдерин түнелинде бистиги чурттуң үнүш аймакын болгаш дигит амытаннарын биология та-лазы-биле онзагай байдалары,

оларын тыптып келгени болгаш турар неперөөни ийги байдал-биле тодараттыган. Балык бай-лакты өөренип көөр чорук онза че-динкинин боттанын турары Хуб-сугулаң халдеринге омул деп ба-лыкты өстүренин дуржулааларын кылып турар.

Эртемнер болгаш дээди өөредилге комитетинге бирги сейсмология станциянын тургускан, а амгы үеде астрономия обсерваториянын тузуп турар. Бистиги эртемденнери де-легетинг геофизиктиг чылын өртти-ренинге, а ол ышкаш адролуг ший-чилелдерин каттышкан институту-нун ажылдарында идешкейлиг ки-рип турар.

МАР-нын экономиказын өөренип көөр талазы-биле элөөн ажылдарын чоруткан. Арат ажыл-агыйларын, көдө ажыл-агый каттыжышкын-нарын, күрөжыл-агыйларын, ол ышкаш үлетирин экономиказы-нын талазы-биле эртем ажылдары билингилгелөө. Тус-тус бугурула-гезе черлеринге күш-ажылды органи-заастарынын болгаш камалыга чу-румуун айтырыгларын өөренип көргөн.

Моолдун төөгү-биле холбашкан хой айтырыгларын моол төөгүчүлөр өөренип көргөн, ичанган улус революциянын төөгүзүнүн талазы-биле элөөн каш эртем ажыл-дары олар бижөөнөр. Сөөлүг чыл-ларда совет эртемденнер-биле кады Моолдун төөгүзүнүн талазы-биле «МАР-нын төөгүзү» деп бирги үлгү марксистич ном бижиттинген. Амгы үеде бистиги чуртувустун төөгүзүнүн үш төмүгү номун тургузуп эгелөөн.

Моолдун Араттын-революстур пар-тиязынын ТР-зынын шийтирени бугаар партия төөгүзүнүн инсти-туу организаастаттыган, мыа МАР-нын төөгүзүнүн талазы-биле ажылдарын чединкинин белеккен турар. Эртемнер болгаш дээди өөре-дилге комитетинин системизинде

туруп турар Бүрүнө архиви болгаш Хөйүн күрүнө библиотекасы ам үеде XVII чүс чылдың сөөлүгүс моол уластуң төөгүзүнүн талазы-биле байлак материалдарын эртем-чырыдышкыннын улуг албан че-рлери болуп бергенер.

Моолдун археологтары боттары-даа, ол ышкаш ССРЭ-ний Эртемнер академиязынын дууламчымы-биле-даа бурунгу Моолдун найысалы — Кара-Хорин хоорай болгаш Хора-Балгас деп түр, хоорай ышкаш төөгүзүн чугула тураскаалдарын кады тынар талазы-биле улуг ажылдарын чоруткан.

Бистиги дыл талазы-биле эртемде-нерин чаа бижиктиг грамматика-зын, моол дилдин төөгү грамматика-зын, моол-орус, орус-моол болгаш казах-моол словарияларын тургус-каннар.

Эртемден-эмчилер аарыгдан баш ууур камгаланын болгаш пневмо-нияны, базрын болгаш өкпнени экижөөккөө аарыны, боткин аарыны болгаш эске-даа аарыгларын эмизеринин методтарын болбаа-зырадып, республикага малгаш-биле болгаш суг-биле эмизеринин арга-ларын өөренип көрүп турар.

МАР-да эртемниң хөгжүлдөз — ССРЭ-ний Эртемнер академиязынын дууламчымынын түнели, национал эртемденнерин өзүп турарынын, марксистич-ленинчи теориянын олар-нын шийгөдөп ап, боттарынын эртем-иниңчел ажылдарына ону ажиткап турарынын түнели болур. Республикка тускай шынаалары-лыг 50 ажыг эртемденнерин, оон иштинде эртемнерин элөөн каш докторларын белеккен.

Бистиги чуртта эртем ажылдакчы-лары Моолдун Эртем ажылдакчыла-рынын эвилелинде каттышкан бол-гаш эртем ажылдакчыларынын Бү-гү-делегей федерациянда боткалп турар. Совет Эмилелин, Бидат Улус Республиканын болгаш со-

циалистг эске-даа чурттарынын эр-темденнери-биле бистиги анык эр-темденнериниң кады ажылда-жылгаш улум-на хөгжүп турар.

Эртем 37 чылдарын дургүзүндө эртем талазы-биле биче эвес че-динкинин МАР-да чедип алды-ган. Ичылза-даа улус ажил-агыйнын болгаш культуру тургу-зушкунунун практиказы оон муру-нуга чаа-чаа негелдерин салып турар. МАР-нын XIII съездин эр-тем хөгжүлдөзинин талазы-биле чү-гула сорудаларын салган. Оларын боттандырырга эртем-иниңчел ажылдарын перспективат планы улау ролду ойнар ужурут. Ол план бугаар малдыг продуктузун бидер талазы-биле айтырыгларын өөренип, малды халдарыг аарыглардан баш ууур камгалар бол-гаш халдарыг аарыгларын чок кылдыр талазы-биле хемчеглерин ажиткап кылдыр, олар-бачынын ажиткыг арга-биле ажиткаарын айтырыгларын өөренип көөр чорук-туу калбак хемчөлдөргө чорудар.

Моон соңгар илангы агроно-мия талазы-биле элөөн каш бо-лушкуннарын, космиктиг херел-дөшкүннөри өөренип көрүп, ол ышкаш атомнук энергияны көдө ажыл-агыйга болгаш медицинага неперелдеринин талазы-биле ажил-ды боттандырып төлөвлөөн. Эр-темденнер Моолга чер шийчөшкүн-нөринин төөгүзүн өөренип көөр болгаш чурттуу сейсмология талазы-биле районнар ажылды чорудар.

Чоокку чылдарда «МАР төөгү-зү» болгаш үш төмүгү «МАР төөгү-зү», ол ышкаш моол дилдин грам-матиказы, моол чечен чогаалын төөгүзү бижиттингилээр. Улус ажыл-агыйнын аныз-бүрү адм-ларын экономиказын өөренип көөрүн чоруткан турар.

Редакторун оралакчы Д. Б. БАЙЫР-ООЛ.

РЕДАКЦИЯНЫН АДРЕСИ: Кызыл, Шетинкин куудучу, бажың №3. ТЕЛЕФОНАНЫ: редакторун 3 — 62, редакторун оралакчынын, партийи амырал култура болгаш амырал кидизинин 4 — 98, иштинги информация, пропаганда, үлетир болгаш транспорт, кады ажыл-агый кидиз